

Adroddiad Blynyddol Blwyddyn 2019 – 2020

Tribiwnlys Tir
Amaethyddol
Cymru

Agricultural
Land Tribunal
Wales

Cynnwys

Rhagair		3
Adran 1	Amdanom Ni	4
Adran 2	Perfformiad a Chynnydd	8
Adran 3	Ein Cwsmeriaid	12
Adran 4	Blaenoriaethau Busnes	13
Adran 5	Gwariant	14

Rhagair

Mae'n bleser cael cyflwyno Adroddiad Blynyddol Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru ar gyfer 2019-2020.

Fel y gwelir o'r Adroddiad hwn, mae'r Tribiwnlys yn parhau i fod yn brysur yn delio gydag anghydfodau o dan Ddeddf Daliadau Amaethyddol 1986 (yn bennaf, geisiadau olyniaeth ar denantiaethau wedi i'r tenant farw neu ymddeol) ac anghydfodau ynglŷn â draenio o dan Ddeddf Draenio Tir 1991.

Ar ganol 2019, dechreuodd y Tribiwnlys, drwy'r Comisiwn Penodiadau Barnwrol, recriwtio 2 Ddirprwy Gadeirydd newydd. Nid yw'r swyddi hynny wedi'u llenwi hyd yma. Bu oedi yn y gystadleuaeth honno oherwydd cyfyngiadau COVID-19 ond byddant yn ail-ddechrau'n fuan. Rhoddwyd nifer o ymgeiswyr ar y rhestr fer, a byddant yn cael eu cyfweld (o bell). Mae'r Tribiwnlys hefyd ar fin lansio (hefyd trwy y Comisiwn Penodiadau Barnwrol) gystadleuaeth i recriwtio aelodau newydd i'n panel o berchenogion tir. Rwy'n edrych ymlaen at adrodd y flwyddyn nesaf bod penodiadau wedi'u gwneud a'n bod felly wedi llwyddo i gryfhau ein haelodaeth farnwrol a chael mwy o ddyfnder iddo.

Mae hwn yn gyfnod cyffrous i'r Tribiwnlys fel rhan o'r system o sicrhau cyfiawnder i Gymru. Mae'r Comisiwn ar Gyfiawnder i Gymru (o dan arweiniad Arglwydd Thomas o Gwmgiedd) bellach wedi adrodd yn ôl i Lywodraeth Cymru, gan wneud cyfres o argymhellion allai gael effaith ar waith y Tribiwnlys yn y dyfodol. Mae Comisiwn y Gyfraith yng Nghymru a Lloegr hefyd ar fin dechrau gwaith fydd yn arwain at adroddiad ar y system Tribiwnlysoedd yng Nghymru.

Mae'r Tribiwnlys yn parhau i anelu at gynnig gwasanaeth cyfeillgar, effeithlon, ac arbenigol am gost bychan i ddefnyddwyr, ymglyfreithwyr a'r pwrs cyhoeddus. Yn wahanol i'r system llysoedd, nid oes tâl pan gaiff cais ei wneud i'r Tribiwnlys ac ym mhob achos bron, ni fydd atebolrwydd i dalu y costau i'r ochr arall, waeth beth yw'r canlyniad. Yn wahanol i gymrodeddwyr preifat neu benderfyniadau trydydd parti, nid oes ffi yn daladwy gan y partion er mwyn i'r panel glywed achos. Mae'r Tribiwnlys felly yn ddull cost-effeithiol iawn o ddatrys anghydfodau.

Mae'r Tribiwnlys yn Dribiwnlys arbenigol, ac rwy'n diolch eto i baneli y Tribiwnlys o ffermwyr, perchenogion tir, ac arbenigwyr draenio. Rydym yn manteisio llawer ar eu gwybodaeth a'u profiad wrth ddatrys anghydfodau sy'n dod o'n blaenau. Mae gan pob cornel o Gymru, a phob math o weithgarwch amaethyddol yng Nghymru, lais yn y Tribiwnlys. Rwyf hefyd yn diolch i'm dau farnwr cyf-etholedig, y Barnwr Claire Jones a'r Barnwr Trefor Lloyd, am eu cyfraniad (yn aml, y tu ôl i'r llenni) at waith y Tribiwnlys dros y flwyddyn a fu.

Yn olaf, rwy'n defnyddio'r cyfle hwn i ddiolch i Ysgrifennydd y Tribiwnlys, (a bellach Swyddog Cymorth y Tribiwnlys sydd newydd ei benodi), ei reolwyr busnes a'u cydweithwyr yn Uned Tribiwnlysoedd Cymru am eu holl waith caled.

Christopher McNall
Cadeirydd y Tribiwnlys

Adran 1 – Amdanom Ni

Yn yr adran hon:

- Sail y Tribiwnlys
- Swyddogaethau'r Tribiwnlys
- Rheolau/Rheoliadau'r Tribiwnlys
- Proses y Tribiwnlys
- Aelodau'r Tribiwnlys
- Penodiadau ac Ymddeoliadau
- Cysylltu â'r Tribiwnlys
- Mynediad at y Tribiwnlys

Sail y Tribiwnlys

Mae Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru yn sefydliad statudol a sefydlwyd o dan Ddeddf Amaethyddiaeth 1947 ac mae ganddo awdurdodaeth dros ardal ddaearyddol Cymru.

Mae'r Tribiwnlys yn annibynnol ar y llywodraeth. Mae Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru yn chwarae rhan bwysig drwy ddatrys anghydfodau a phroblemau eraill rhwng landlordiaid a thenantiaid amaethyddol sy'n gysylltiedig â chytundebau tenantiaeth sy'n cael eu dal o dan Ddeddf Daliadau Amaethyddol 1986. Mae Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru hefyd yn datrys anghydfodau sy'n ymwneud â draenio tir amaethyddol o dan Ddeddf Draenio Tir 1991.

Prif nod Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru yw:

- Darparu gwasanaeth cwsmeriaid sy'n gosteffeithiol ac o ansawdd da i'r rheini sy'n defnyddio'r Tribiwnlys ac i'r aelodau
- Sicrhau bod pob agwedd ar waith y Tribiwnlys yn cael ei gweinyddu mewn ffordd a fydd yn sicrhau dyfarniad teg, annibynnol ac amserol
- Gweithredu o fewn y fframwaith deddfwriaethol perthnasol yng Nghymru

Swyddogaethau'r Tribiwnlys

Mae Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru yn ymdrin ag anghydfodau sy'n ymwneud â:

Draenio Tir:

- Adfer neu wella ffosydd

Cytundebau tenantiaeth:

- Hysbysiad ymadael â daliad
- Olyniaeth ar ôl marwolaeth
- Olyniaeth ar ôl ymddeoliad

Agweddau ar amaethyddiaeth:

- Hwsmonaeth wael
- Llosgi grug neu borfa
- Offer sefydlog
- Gwelliant/gwelliannau hirdymor
- Gerddi marchnad

Rheolau/Rheoliadau'r Tribiwnlys

Mae'r rheoliadau sy'n rheoli'r Tribiwnlys i'w gweld yn y ddeddfwriaeth a ganlyn:

- Gorchymyn Tribiwnlysoedd Tir Amaethyddol (Ardal) 1982 (OS 1982/97)
- Deddf Draenio Tir 1991
- Gorchymyn Tribiwnlysoedd Tir Amaethyddol (Rheolau) 2007.

Proses y Tribiwnlys

I wneud cais neu i gyflwyno apêl, rhaid ichi lenwi'r ffurflen gais berthnasol a'i hanfon at Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru. Derbynnir ceisiadau drwy'r post, ffacs, neu e-bost. Ni chodir tâl am wneud cais i'r Tribiwnlys.

Bydd y Tribiwnlys yn cydnabod bod eich cais wedi dod i law. Bydd y Tribiwnlys yn cofrestru'ch achos ymhen 10 diwrnod gwaith neu bydd yn ysgrifennu atoch i ofyn am ragor o wybodaeth. Ar ôl i'r Cais gael ei gofrestru, bydd copi ohono'n cael ei anfon at y parti a fydd wedi'i enwi'n Ymatebydd.

Nid yw cais at Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru yn arwain yn anorfod at wrandawriad. Caiff llawer o achosion eu datrys rhwng y partion ac nid oes angen cynnal gwrandawriad. Os yw'r achos yn mynd yn ei flaen i wrandawriad gerbron y Tribiwnlys; mae'r panel yn cynnwys Cadeirydd â chymwysterau cyfreithiol a dau aelod lleyg. Penodir aelodau lleyg oherwydd yr arbenigedd a'r wybodaeth gyffredinol sydd ganddynt.

Cyn bron pob gwrandawriad o'r Tribiwnlys, bydd panel y Tribiwnlys yn cynnal archwiliad o'r tir y mae'r cais yn ymwneud ag ef. Mae'n bosibl y bydd y Tribiwnlys yn archwilio'r adeiladau, y tir ac unrhyw dda byw, offer/cyfarpar a chynnyrch.

Fel arfer, bydd gwrandawriadau'r Tribiwnlys yn cael eu cynnal yn gyhoeddus ac yn agos at y tir dan sylw. Mae gwrandawriadau'r Tribiwnlys yn cael eu rheoli gan y cadeirydd neu'r dirprwy gadeirydd, a rhaid bod ganddynt gymhwyster cyfreithiol. Mae'r ddau aelod arall o'r panel yn aelodau lleyg sydd â gwybodaeth a phrofiad o ffermio, draenio a materion yn ymwneud â pherchenogion tir yng Nghymru.

Mae'r Tribiwnlys yn cyhoeddi'r penderfyniadau ar wefan Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru. Ceir cyflwyno apêl yn erbyn penderfyniadau Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru i Siambwr Tiroedd yr Uwch Dribiwnlys, ar sail gyfyngedig.

Mae rhagor o wybodaeth a chanllawiau am y Tribiwnlys a'i weithdrefnau i'w gweld ar wefan Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru. Fel arall, gallwch gysylltu ag ysgrifenyddiaeth y Tribiwnlys i gael rhagor o wybodaeth neu os hoffech gael cyhoeddiadau ar ffurf wahanol. Mae'r manylion cyswllt i'w gweld ar dudalen 8.

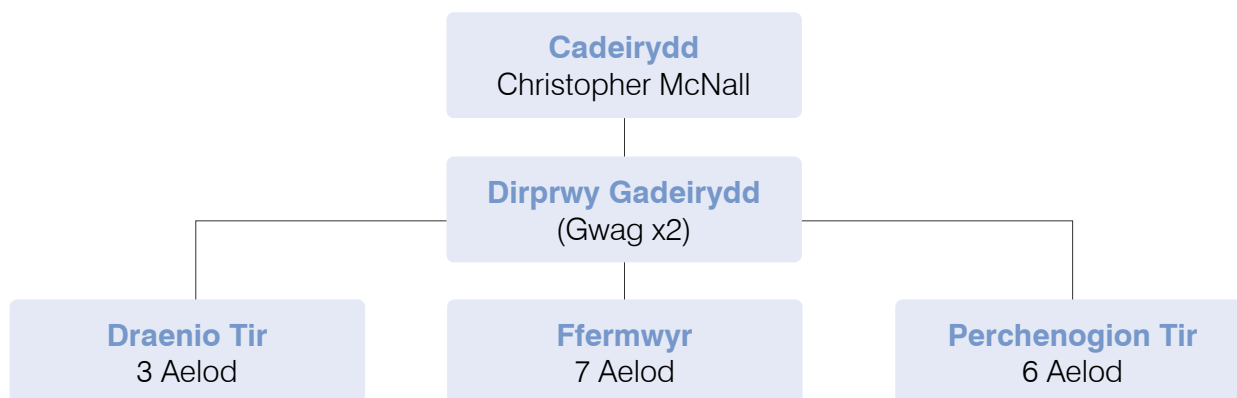
Aelodau'r Tribiwnlys

Yr Arglwydd Ganghellor sy'n gyfrifol am benodi ac ailbenodi'r Cadeirydd, y Dirprwy Gadeirydd a'r aelodau lleyg. Penodir ar ôl i'r Comisiwn Penodiadau Barnwrol hysbysebu swyddi gwag a chynnal cyfweiliadau cystadleuol.

Cadeirydd: Y Cadeirydd sy'n gyfrifol am weinyddiaeth farnwrol y Tribiwnlys a'r aelodau.

Aelodau Lleyg: Mae aelodau lleyg yn dod ag ystod eang o wybodaeth a phrofiad perthnasol i waith y Tribiwnlys.

Ysgrifenyddiaeth: Mae'r rhan fwyaf o'r gwaith gweinyddol o ddydd i ddydd yn cael ei ddirprwyo i'r ysgrifenyddiaeth, sy'n ymdrin â'r holl waith papur rhagarweiniol ac yn prosesu ceisiadau i'r Tribiwnlys. Mae'r ysgrifenyddiaeth yn ymgynghori â'r Cadeirydd ynglŷn â phob pwynt cyfreithiol sy'n codi yn ystod y camau rhagarweiniol cyn y gwrandawriad ac yn trosglwyddo dyfarniadau a chyfarwyddiadau'r cadeirydd yn ysgrifenedig i'r partion. Mae'r ysgrifenyddiaeth yn bwynt cyswllt ar gyfer y cadeiryddion, yr aelodau a'r rheini sy'n defnyddio'r Tribiwnlys ac mae'n mynd i rai o'r gwrandawiadau er mwyn helpu i sicrhau bod achosion yn mynd rhagddynt yn effeithlon.

Penodiadau

Yn ystod 2019-2020, roedd:

- 0 penodiad
- 1 ymddeoliad
- 1 ymddiswyddiad.

Penodi Ysgrifenyddiaeth

- 1 Swyddog Cymorth i'r Tribiwnlys

Gwerthusiadau

Ni chynhaliwyd unrhyw werthusiadau yn ystod 2019-2020.

Hyfforddiant

Cynhaliwyd digwyddiad hyfforddi blynyddol y Tribiwnlys ym mis Medi 2019. Bwriedir cynnal yr un nesaf ym mis Medi 2020.

Cysylltu â'r Tribiwnlys

I gysylltu ag ysgrifenyddiaeth Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru:

Cyfeiriad y Tribiwnlys: Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru
Adeiladau'r Llywodraeth
Spa Road East
Llandrindod
Powys
LD1 5HA

Llinell Gymorth y Tribiwnlys: 03000 259809

E-bost y Tribiwnlys: agriculturallandtribunalwales@llyw.cymru

Gwefan y Tribiwnlys: alt.llyw.cymru

Mynediad at y Tribiwnlys

Mae'r Tribiwnlys yn hapus i gyfathrebu â chi yn Gymraeg neu yn Saesneg. Os na fydd rhywun sy'n medru'r Gymraeg ar gael yn syth, byddwn yn trefnu i aelod o staff y Tribiwnlys sy'n medru'r Gymraeg eich ffonio'n ôl.

Gallwch ddewis i wrandawriad y Tribiwnlys gael ei gynnal yn Gymraeg neu yn Saesneg. Os nad Cymraeg neu Saesneg yw'ch iaith gyntaf, ac os ydych am siarad eich iaith gyntaf yn ystod y gwrandawriad, gallwn drefnu cyfieithydd. Os bydd angen dehonglydd iaith arwyddion arnoch yn y gwrandawriad, gallwn drefnu hynny.

Os oes gennych chi neu unrhyw un arall a fydd yn dod gyda chi i'r gwrandawriad unrhyw anghenion eraill o ran mynediad a allai effeithio ar ein trefniadau ar gyfer y gwrandawriad, byddwn yn darparu ar gyfer hynny.

Rhaid rhoi digon o rybudd i'r ysgrifenyddiaeth ymlaen llaw ar gyfer unrhyw anghenion ychwanegol sydd gan y rheini a fydd yn dod i'r gwrandawriad.

Adran 2 – Perfformiad a Chynnydd

Yn yr adran hon:

- Niferoedd ac Ystadegau
- Adolygiadau ac apeliadau a anfonwyd ymlaen
- Yr hyn a gyflawnwyd yn unol â'r dangosyddion perfformiad allweddol
- Cwynion

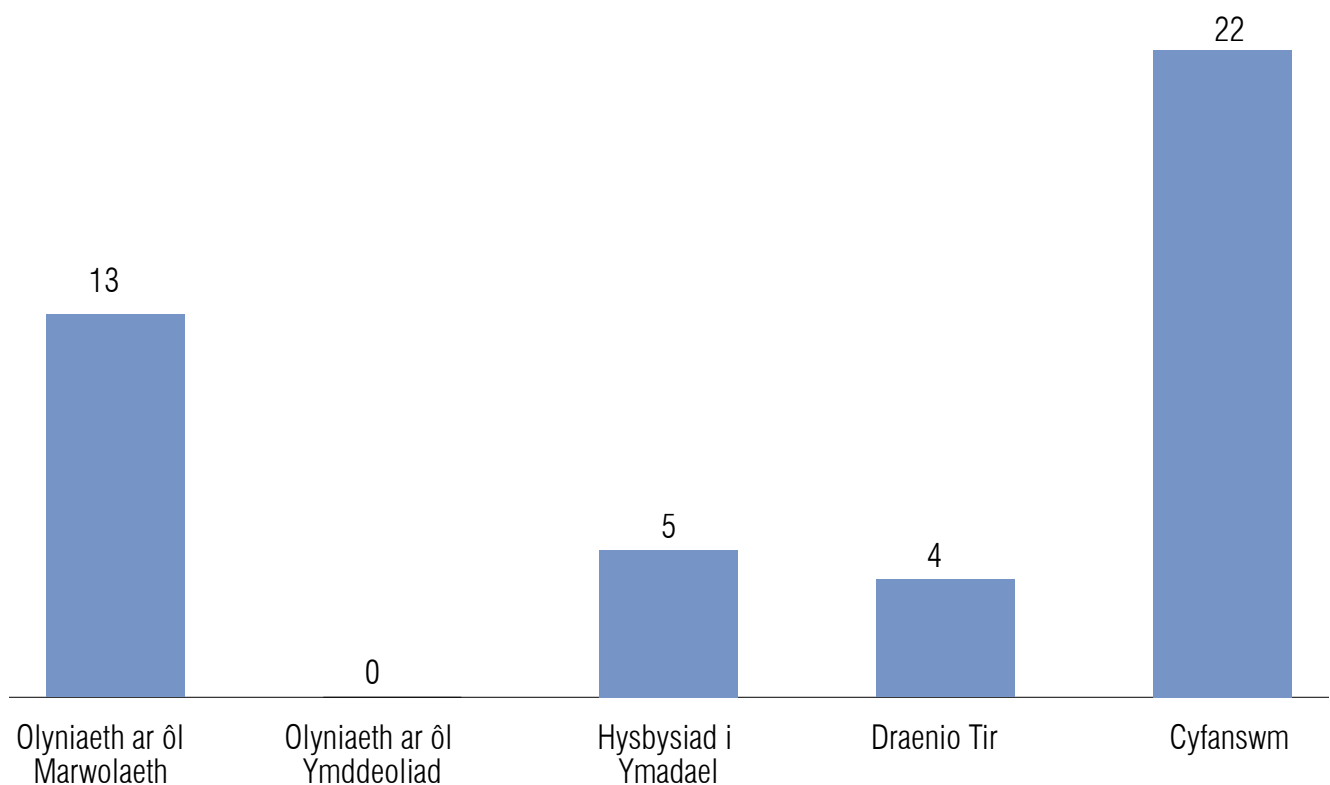
Niferoedd ac Ystadegau

Mae blwyddyn Tribiwnlys yn dechrau ym mis Ebrill ac yn dod i ben ym mis Mawrth.

Cesglir yr ystadegau a ganlyn:

- nifer y ceisiadau a ddaeth i law ac a gofrestrwyd
- y math o gais a ddaeth i law ac a gofrestrwyd
- nifer y ceisiadau a gwblhawyd
- canlyniadau'r ceisiadau

Tabl 2.1: Nifer y Ceisiadau a Ddaeth i Law ac a Gofrestrwyd 2019-2020

Tabl 2.2: Nifer y Ceisiadau a Ddaeth i Law ac a Gofrestrwyd yn ôl Blwyddyn a Math o Gais 2015-2020*

Math o Gais	Nifer y Ceisiadau a Ddaeth i Law ac a Gofrestrwyd				
	2019-2020	2018-2019	2017-2018	2016-2017	2015-2016
Draenio Tir	4	5	4	3	6
Olyniaeth ar ôl Marwolaeth	13	18	11	11	7
Olyniaeth ar ôl Ymddeoliad	0	1	1	1	0
Cydsyniad i gyflwyno Hysbysiad Ymadael	5	5	1	2	7
Tystysgrif Hwsmonaeth Wael	0	0	0	0	0
Offer Sefydlog	0	0	0	0	0
Cyfanswm	22	29	17	17	20

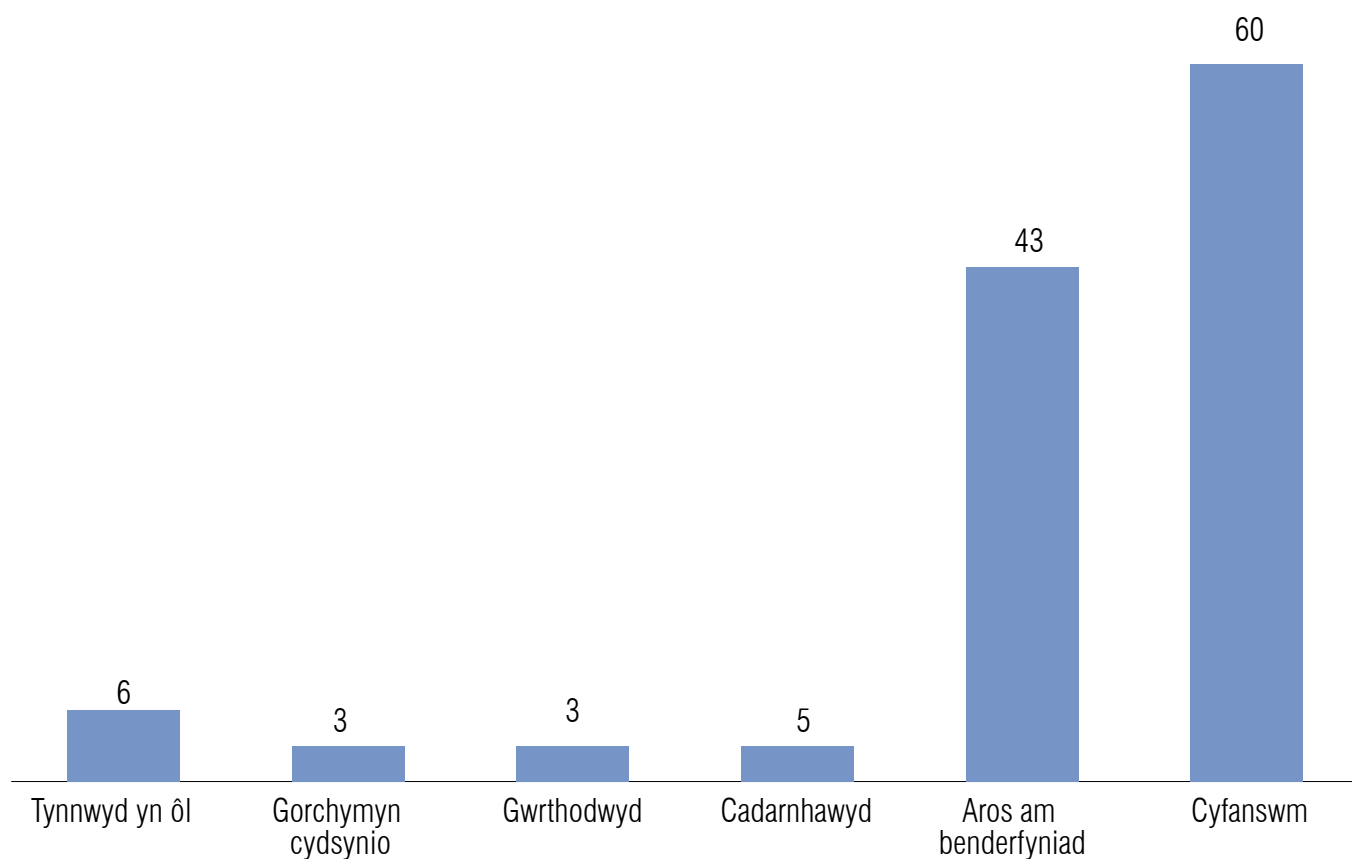
Tabl 2.3: Nifer y Ceisiadau a Gwblhawyd fesul blwyddyn yn ystod 2015-2020*

Math o Gais	Nifer y Ceisiadau a Gwblhawyd (i gynnwys rhai a drosglwyddwyd o 2015-2016)				
	2019-2020	2018-2019	2017-2018	2016-2017	2015-2016
Draenio Tir	6	6	5	1	2
Olyniaeth ar ôl Marwolaeth	9	15	14	8	5
Olyniaeth ar ôl Ymddeoliad	1	0	2	0	0
Cysyniad i gyflwyno Hysbysiad Ymadael	1	1	2	4	3
Tystysgrif Hwsmonaeth Wael	0	0	0	0	0
Offer Sefydlog	0	0	0	0	0
Cyfanswm	17	22	23	13	10

*Ni chafwyd unrhyw geisiadau'n ymwneud â'r materion isod yn ystod 2015-2020:

- Cydsyniad ar gyfer gwelliannau hirdymor
- Llosgi grug neu borfa
- Gerddi marchnad

Tabl 2.4: Cynnydd gyda Cheisiadau yn 2019-2020 yn ôl Canlyniad

Tabl 2.5: Ceisiadau yn 2019-2020 yn ôl Math o Achos a Chanlyniad

Math o Gais	Tynnu yn ôl	Gorchymyn Cydsynio	Gwrthod	Derbyn	Ar y Gweill
Draenio Tir	2	0	1	3	8
Olyniaeth ar ôl Marwolaeth	3	3	2	1	23
Olyniaeth ar ôl Ymddeoliad	1	0	0	0	0
Cydsyniad i gyflwyno Hysbysiad Ymadael	0	0	0	1	12
Tystysgrif Hwsmonaeth Wael	0	0	0	0	0
Cydsynhiad ar gyfer Gwelliannau Hirdymor	0	0	0	0	0
Offer Sefydlog	0	0	0	0	0
Cyfanswm	6	3	3	5	43

Yn ystod 2019-2020, roedd:

- 2 wrandawriad ar lafar
- 3 gwrandawriad ar bapur (lle mae aelodau'r panel yn penderfynu ar y cais heb i'r partïon fod yn bresennol)
- dim cynadleddau rheoli achos dros y ffôn (lle mae aelodau'r panel a'r partïon yn cymryd rhan dros y ffôn)

Adolygiadau ac apeliadau a anfonwyd ymlaen

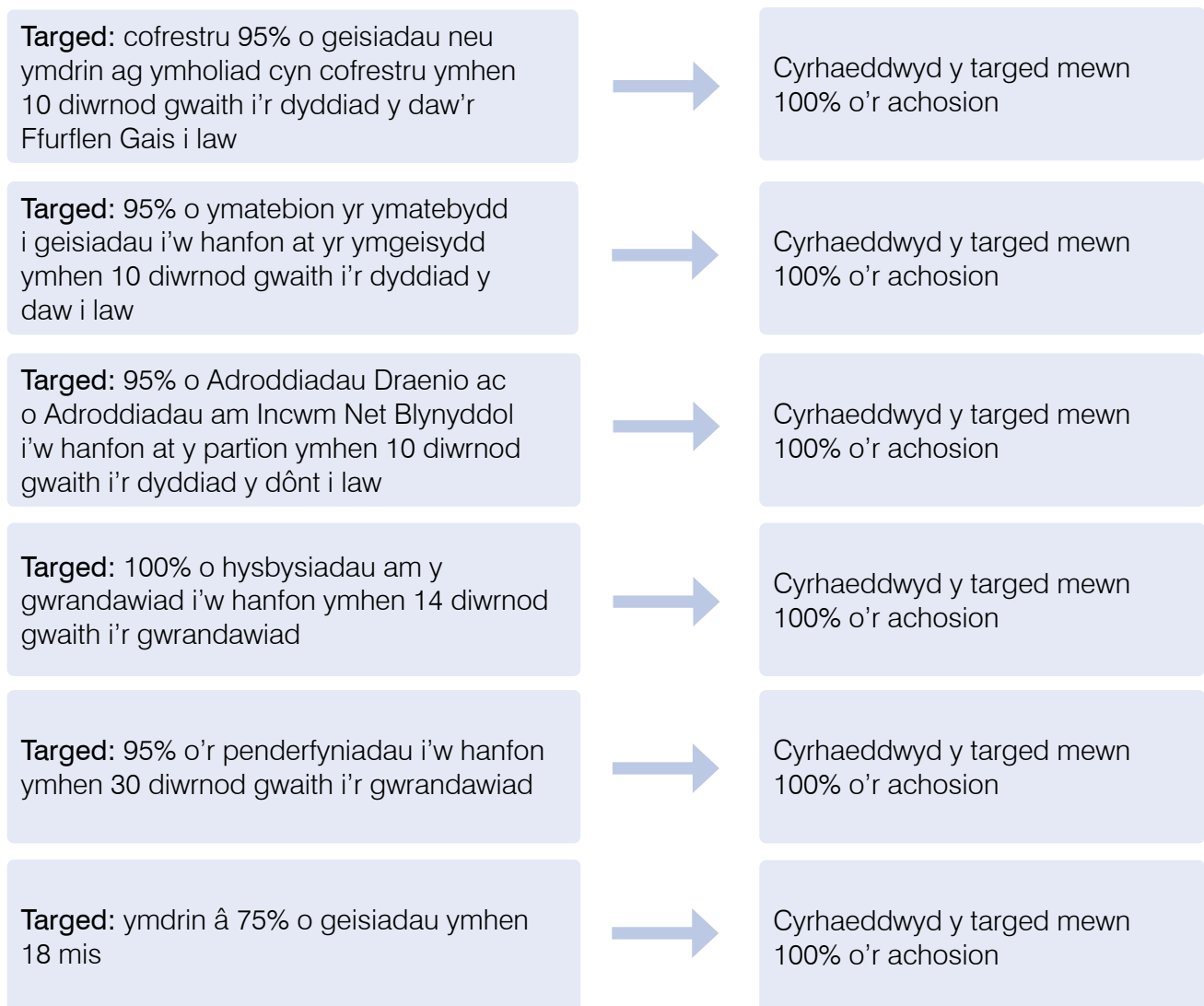
Gall partion wneud cais, ar sail gyfyngedig, am adolygiad o Benderfyniad Tribiwnlys. Gwnaed dau gais dros gyfnod yr adroddiad hwn.

Caiff partion gyflwyno apêl i'r Uwch Dribiwnlys ar bwynt o gyfraith. Rhaid gofyn yn gyntaf am ganiatâd Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru i apelio. Byddwch yn cael gwybod am unrhyw ddyddiadau cau yn y llythyr penderfyniad y bydd y Tribiwnlys yn anfon atoch. Daeth un apêl i law yn ystod y flwyddyn. Rydym yn dal i aros am y penderfyniad.

Yr hyn a gyflawnwyd yn unol â'r dangosyddion perfformiad allweddol

Er mwyn monitro pa mor effeithiol y mae gwasanaethau'n cael eu cyflenwi, mae gennym ddangosyddion perfformiad allweddol sy'n ceisio mesur dwy agwedd allweddol ar ein gwaith; effeithlonrwydd ein gwasanaeth ac ansawdd y gwasanaeth, gan fesur hynny drwy fodlonrwydd cwsmeriaid.

Er mwyn mesur effeithlonrwydd ein gwasanaeth, mae gennym gyfres o ddangosyddion perfformiad sylfaenol sy'n seiliedig ar yr amser a gymerir i brosesu cais – o'r adeg y daw'r cais i law tan y gwrandawriad neu'r penderfyniad. Er mwyn mesur bodlonrwydd cwsmeriaid, defnyddir dangosydd sy'n deillio o arolygon a gynhelir bob hyn a hyn ymhlith cwsmeriaid.

Cwynion

Ni dderbyniodd y Tribiwnlys unrhyw gwynion ffurfiol yn ystod 2019-2020.

Adran 3 – Ein Cwsmeriaid

Yn yr adran hon:

- Arolwg bodlonrwydd cwsmeriaid

Arolwg bodlonrwydd cwsmeriaid

Mae'r Tribiwnlys yn ceisio gwella'r gwasanaeth a gynigir i gwsmeriaid a'i nod yw rhoi lle canolog i'r cwsmeriaid ym mhopeth y mae'n ei wneud.

Yn ystod y cyfnod rhwng mis Ebrill 2019 a mis Mawrth 2020, anfonodd y Tribiwnlys arolwg o fodlonrwydd cwsmeriaid gyda phob un o'i benderfyniadau. Mae canlyniadau'r arolwg yn ein helpu i ddeall anghenion ein cwsmeriaid yn well. Maent yn dangos inni beth mae'r Tribiwnlys yn ei wneud yn dda, ac yn tynnu sylw at y meysydd hynny lle mae angen i'r Tribiwnlys wella.

Llenwyd 2 o'r ffurflenni hyn yn ystod y cyfnod o dan sylw:

- Dywedodd 100% o'r cwsmeriaid fod y Tribiwnlys yn barod ei gymorth wrth ymdrin ag ymholiadau
- Dywedodd 100% o'r cwsmeriaid fod y Tribiwnlys wedi ymateb yn gyflym a'u bod yn fodlon â'r wybodaeth a gawsant
- Roedd 100% o'r cwsmeriaid yn cytuno bod y Tribiwnlys wedi prosesu eu hachos yn effeithlon.

Adran 4 – Blaenoriaethau Busnes

Yn yr adran hon:

- Blaenoriaethau Busnes ar gyfer 2020-2021

Mae'n bwysig bod y Tribiwnlys yn dal i ddatblygu er mwyn cynnig y gwasanaeth gorau posibl i'n defnyddwyr. Mae'r adran hon yn disgrifio sut y bydd y Tribiwnlys yn adeiladu ar ei lwyddiannau drwy ganolbwyntio ar flaenoriaethau busnes ac ar ein hymrwymiad i'n cwsmeriaid.

Blaenoriaethau Busnes 2020-2021

- Parhau i gynnig gwasanaeth o ansawdd uchel gan sicrhau ein bod yn cwrdd â'r Dangosyddion Perfformiad Allweddol.
- Cynnal Gwerthusiadau Aelodau o Wrandawiadau.
- Parhau i fonitro ac i ddiweddarau gwefan Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru .
- Trefnu cynhadledd hyfforddiant flynyddol ar gyfer aelodau'r Tribiwnlys, gan nodi anghenion o ran hyfforddiant, ac ymateb iddynt.
- Sicrhau bod y Tribiwnlys yn parhau i gynnal safonau'r Gymraeg.

Adran 5 – Gwariant

Yn yr adran hon:

- Gwariant ar gyfer 2019-2020

Gwariant ar gyfer 2019-2020

Cynnwys	Swm
Ffioedd a Threuliau'r Aelodau ar gyfer trafodion y Tribiwnlys	£16,000
Digwyddiau'r Tribiwnlys (costau gwrandawiadau)	£5,000
Hyfforddiant ar gyfer yr Aelodau	£4,000
Cyfanswm*	£25,000

* i'r £1,000 agosaf